

Iskustvo diskriminacije mladih LGBTIQ+ osoba tijekom studija na Sveučilištu u Zagrebu

Brkić, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:911631>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Sveučilišni diplomski studij Socijalni rad

Ivana Brkić

**ISKUSTVO DISKRIMINACIJE MLADIH LGBTIQ+
OSOBA TIJEKOM STUDIJA NA SVEUČILIŠTU U
ZAGREBU**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: Prof. dr. sc. Kristina Urbanc

Zagreb, 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Određenje LGBTIQ+ populacije.....	2
1.2. LGBTIQ+ populacija i obrazovanje.....	4
1.3. Pregled dosadašnjih istraživanja.....	5
1.4. Teorija manjinskog stresa.....	7
2. Cilj i istraživačka pitanja.....	10
3. Metoda.....	11
3.1. Uzorak.....	11
3.2. Postupak.....	13
3.3. Mjerni instrument.....	14
3.4. Obrada podataka.....	16
4. Rezultati.....	16
5. Rasprava.....	21
6. Zaključak.....	32
Popis tablica.....	34
Popis slika.....	34
7. Literatura.....	35
8. Prilog.....	40

Iskustvo diskriminacije mladih LGBTIQ+ osoba tijekom studija na Sveučilištu u Zagrebu

Sažetak:

Iako je jedno od glavnih načela Ustava Republike Hrvatske jednakost te postoje zakoni koji izričito zabranjuju diskriminaciju, i dalje se u društvu susrećemo s homofobijom i govorom mržnje naspram druge osobe zbog njezine spolne orijentacije (Ljubičić, 2016.). Nadalje, vrlo je bitno da akademsko okruženje bude inkluzivno prema manjinskim skupinama, ali i da se stvori atmosfera poštovanja i uključenosti za sve članove društva (Nama i sur., 2017.). S obzirom na manji broj istraživanja na ovu temu u Hrvatskoj, cilj ovog rada je dobiti uvid u iskustva diskriminacije LGBTIQ+ studenata tijekom studija na Sveučilištu u Zagrebu. Ovim se želi osvijestiti i potaknuti fakultete u Zagrebu i šire da je potrebno provoditi akcije za poboljšanje psihološke dobrobiti i unapređenje kvalitete života LGBTIQ+ osoba te je potrebno u što većoj mjeri smanjiti ili spriječiti čimbenike koji negativno utječu na mentalno zdravlje studenata i na njihov sveukupni obrazovni uspjeh (Kamenov i sur., 2016.).

Ključne riječi: LGBTIQ+ populacija, diskriminacija, obrazovni sustav, socijalna podrška, mentalno zdravlje

Experience of discrimination against young LGBTIQ+ people during studying at the University of Zagreb

Abstract:

Although one of the main principles of the Constitution of the Republic of Croatia is equality and there are laws that explicitly prohibit discrimination, in society we still encounter homophobia and hate speech against another person because of their sexual orientation (Ljubičić, 2016). Furthermore, it is very important that the academic environment is inclusive towards minority groups, but also to create an atmosphere of respect and inclusion for all members of society (Nama et al., 2017). Given the smaller number of studies on this topic in Croatia, the aim of this paper is to gain insight into the experiences of discrimination against LGBTIQ+ students

during their studying at the University of Zagreb. This is intended to raise awareness and encourage faculties in Zagreb and beyond that it is necessary to carry out actions to improve the psychological well-being and improve the quality of life of LGBTIQ+ people, and it is necessary to reduce or prevent as much as possible the factors that negatively affect the mental health of students and their overall educational success (Kamenov et al, 2016..).

Key words: LGBTIQ+ population, discrimination, education system, social support, mental health

Izjava o izvornosti

Ja, Ivana Brkić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljen način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Ivana Brkić

Datum: 03.09.2024.

1. Uvod

Diskriminacija „označava svako razlikovanje, isključivanje, ograničavanje ili nejednak tretman na osnovi određenih karakteristika, kao što je pripadnost određenoj spolnoj orijentaciji ili određenom rodnom identitetu“ (Zakon o suzbijanju diskriminacije, 2008. prema Jukić i Urbanc, 2022., str. 6). Zakon o suzbijanju diskriminacije (2008.) navodi različite oblike diskriminacije kao što su izravna i neizravna diskriminacija, uznemiravanje i spolno uznemiravanje, poticanje na diskriminaciju i propuštanje razumne prilagodbe, segregacija te teže oblike diskriminacije poput višestruke, ponovljene, produljene diskriminacije ili ona koja ima posljedice koje su posebno teške za žrtvu. Osobe koje su dio neke manjinske skupine u društvu često mogu postati žrtve različitog oblika nasilja kao što su npr. psihičko, fizičko ili ekonomsko nasilje (Kamenov i sur., 2016.). Opća deklaracija o ljudskim pravima izričito propisuje kako svakoj osobi pripadaju sva prava i slobode koje su utvrđene ovom Deklaracijom bez razlike bez obzira spol ili spolnu orijentaciju, a Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda propisuje kako je zabranjeno diskriminirati na bilo kojoj osnovi (Kondor Langer, 2016.). Prava LGBTIQ+ zajednice konstantno se mijenjaju u smjeru jačanja prava i zaštite temeljnih ljudskih prava te je isto vidljivo kod praksu Suda EU (Petrašević i sur., 2017.).

Unatoč tome što je jedno od glavnih načela Ustava Republike Hrvatske jednakost te postoje zakoni koji izričito zabranjuju diskriminaciju, i dalje se u društvu susrećemo s homofobijom i govorom mržnje naspram druge osobe zbog njezine spolne orijentacije (Ljubičić, 2016.). Što se tiče Republike Hrvatske, postoji niz zakona koji se odnose na LGBTIQ+ populaciju. Važan je Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola koji osigurava pravnu zaštitu te Zakon o ravnopravnosti spolova koji zabranjuje „predstavljanje žena i muškaraca na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način, s obzirom na spol i spolnu orijentaciju“ (Kondor Langer, 2016.: 293). Vrlo važno tijelo za praćenje provedbe odredbi i mjera koje su donesene kako bi se LGBTIQ+ osobe zaštitile od diskriminacije (u ovom slučaju u odnosu na spolnu orijentaciju) jest Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (Zakon o ravnopravnosti

spolova, 2017. prema Ljubičić, 2016.). Općenito, što se tiče formalne situacije LGBTIQ+ osoba u hrvatskom društvu, može se zaključiti da je situacija formalno povoljna s obzirom da su prema zakonu izjednačeni s heteroseksualnim osobama (osim u pogledu posvajanja djece), no kada se pogleda razina iskustava s kojim se LGBTIQ+ pripadnici populacije susreću na svakodnevnoj bazi i pregledom javnog diskursa, može se vidjeti kako situacija ipak nije tako pozitivna. Naime, ono što je propisano zakonom, ne provodi se u praksi, Crkva i dalje brani i osuđuje, LGBTIQ+ osobe boje se obratiti stručnjacima za pomoć koja im je potrebna te i se i dalje susreću s diskriminacijom i nasiljem zbog vlastite seksualne orijentacije (Bodnić i sur., 2013. prema Kamenov i sur., 2016.). Vrlo je bitno ovdje istaknuti kako biti dio LGBTIQ+ populacije nije i ne spada pod duševnu bolest te je to nešto što se pojavljuje u svakom društvu i svakoj kulturi (Kondor-Langer, 2016.).

Prema statutu Sveučilišta u Zagrebu, jedna od osnovnih zadaća Sveučilišta jest da se sve djelatnosti moraju usmjeriti prema promicanju ljudskih prava i temeljnih sloboda te ljudskog dostojanstva (Sveučilište u Zagrebu, 2023.). Također, Etički kodeks Sveučilišta u Zagrebu zabranjuje izravnu i neizravnu diskriminaciju (gdje točno navodi i spol, spolnu orijentaciju, životni stil) te su temeljna načela jednakost i pravednost što isključuje svaki oblik diskriminacije, zlostavljanja, uznemiravanja ili iskorištavanja (Sveučilište u Zagrebu, 2018.). Isto tako, Plan za ravnopravnost navodi kako je Sveučilište u Zagrebu odgovorno za promicanje ravnopravnosti te za poticanje uključivosti u svim svojim postupcima te naročito u procesima odlučivanja (Sveučilište u Zagrebu, 2023.).

1.1. Određenje LGBTIQ+ populacije

Kako bi se razumjela terminologija koja se povezuje s LGBTIQ+ populacijom vrlo je bitno razumjeti temeljnu razliku između spola i roda. Naime, spol se odnosi na biološku karakteristiku temeljem koje na osnovu reproduktivnih organa i njihovih funkcija postoji binarna podjela osobe na muško ili žensko (Spahić i Gavrić, 2012.). Prema Američkoj psihološkoj asocijaciji (2015.) osoba može biti muškog ili ženskog spola ili interspolna osoba. S druge strane, rod je nešto širi pojam i on zahvaća društveno konstruiranje biološkog spola tj. zahvaća socijalne uloge koje imaju muškarci i žene u svojem životu (bilo privatnom ili javnom) (Spahić i Gavrić, 2012.).

Također zahvaća i očekivanja ili norme koje su vezane uz određene stavove osobe, njihovih osjećaja ili ponašanja koji se tada vežu uz muževnost ili ženstvenost (Milković i Štambuk, 2019.). LGBTIQ+ osobe čine lezbijke, gejevi, biseksualne osobe, transrodne osobe, interseksualne osobe i queer osobe, odnosno to je kratica koja se koristi kako bi se zahvatile sve osobe čiji identitet proizlazi iz njihova spola ili roda (Borić, 2007. prema Petrašević i sur., 2017.). Radi lakšeg snalaženja u terminima koji će se spominjati u diplomskom radu, slijede definicije nekih termina prema Milković i Štambuk (2019.) koji se povezuju s LGBTIQ+ populacijom. Transrodne osobe su osobe čiji se rodni identitet razlikuje od rodnog identiteta koji je očekivan za spol koji su dobili prilikom rođenja, a interspolne osobe su osobe koje su rođene sa spolnim karakteristikama koje se ne uklapaju u norme (medicinske i društvene) koje dijele spolne karakteristike na ženske ili muške. Termin cisrodnih osoba je suprotan transrodnim osobama, tj. cisrodne osobe su one osobe čiji rodni identitet odgovara spolu koji su dobili rođenjem. Također, postoji razlika i između transrodnih i transpolnih osoba. Transpolne osobe su one osobe koje su prilagodile ili tek žele prilagoditi svoje spolne karakteristike (primarne ili sekundarne) s rodnim identitetom putem medicinskih intervencija. Vrlo je bitan termin i seksualne orijentacije koja označava „trajni obrazac emotivne, romantične i seksualne privlačnosti prema osobama istoga, različitog ili oba spola/roda“ (Milković i Štambuk, 2019: 288). Povezano s time, neke osobe mogu svoju seksualnu orijentaciju definirati izvan muško-ženskih binarnih kategorija kao što su to panseksualne osobe koje privlačnost osjećaju naspram drugih osoba neovisno o njihovom spolu ili rodu. S druge strane, pojam aseksualnih osoba označava osobe koje ne osjećaju seksualnu privlačnost naspram drugih osoba. Isto tako, potrebno je razlikovati spolni i rodni identitet. Rodni identitet zahvaća subjektivni osjećaj poimanja samog sebe kao muškarca ili žene te on ne mora biti podudaran sa spolom (Cvjetković, 2015.). Naposljetku, *queer* je termin koji ne označava identitet neke osobe već on označava odnos prema normama u društvu u smislu da ih odbacuje. Kod spominjanja normi u društvu misli se na posebice na one norme koje su vezane uz seksualnu orijentaciju i spolni ili rodni identitet (Milković i Štambuk, 2019.).

1.2. LGBTIQ+ populacija i obrazovanje

Pokazalo se da su se LGBTIQ+ osobe najčešće susretale s uznemiravanjem, vrijeđanjem, ismijavanjem i raznovrsnim oblicima nasilja te se posebice suočavaju s raznim oblicima društveno neprihvatljivog ponašanja kada prikazuju svoj identitet javno (Kondor-Langer, 2016.). Također se često suočavaju s verbalnim zlostavljanjem, neželjenim seksualnim prijedlozima, neželjenim diranjem, prijeti im se fizičkim nasiljem te se suočavaju s praćenjem, uhođenjem i/ili zastrašivanjem (Jukić i Urbanc, 2022.). Primjer takvog postupanja u praksi može biti što se im odbija iznajmljivati stanove, nemaju jednake uvijete prilikom zapošljavanja, isključuje im se mogućnost napredovanja na poslu, odbijanje usluživanja i sl. (Ljetna psihologijska škola, 2014. prema Huić i sur., 2016.). Nastavno, uz iskustvo diskriminacije i nasilja, LGBTIQ+ osobe se zbog percipirane stigme mogu osjećati otuđeno od zajednice, mogu biti manje integrirani u zajednici te dolazi do toga da manje prihvaćaju i sami sebe (Frable, Wortman, Joseph, 1997. prema Kamenov i sur., 2015.).

Takva iskustva mogu dovesti do negativnih posljedica po osobu što uključuje i mentalne i fizičke zdravstvene probleme te može utjecati i na akademski angažman odnosno učinak koji će tada biti slabiji (Silverschanz i sur., 2008.; Woodford & Kulick, 2015. prema Dessel i sur., 2016.). Isto tako, mogu imati značajan utjecaj na LGBTIQ+ studente na način da im se smanjuje samopoštovanje, akademski rezultat te dovodi do sve većeg izostajanja s nastave (Robinson i Espelage, 2011. prema Waling i Roffee, 2018.). LGBTIQ+ studenti susreću se s homofobnim prozivanjem te izolacijom, usamljenosti i uznemiravanjem (Devis-Devis i sur., 2018. prema Berg i Kokkonen, 2022.). Vrlo je bitno da akademsko okruženje bude inkluzivno prema manjinskim skupinama, ali i da se stvori atmosfera poštovanja i uključenosti za sve članove društva (Nama i sur., 2017.). Osnovna zadaća obrazovnog sustava jest obrazovanje djece, stvaranje reda i mira te stvoriti sigurno okruženje za učenike i studente (Byars, 1996. prema Jacob, 2012.). Suprotno navedenome, sustav obrazovanja može biti vrlo okrutno ili opasno mjesto za LGBTIQ+ osobe (Greytak i sur., 2010. prema Jacob, 2012.). U suočavanju s takvim životnim iskustvima, nedostaje im podrška, umreženost ili osnaživanje koje mogu dobiti od strane svoje

lokalne sredine ili škole (Lezbijska organizacija Rijeka, 2023.). Obrazovanje je bitna komponenta koja utječe na stavove o LGBTIQ+ populaciji. Postoji veća vjerojatnost da će pojedinci osuđivati diskriminaciju i pružiti podršku LGBTIQ+ osobama ukoliko su njihova obrazovna postignuća veća te im se povećava osjetljivost i tolerancija (Andersen i Fetner, 1994. prema Lee i Ostergard, 2017.).

1.3. Pregled dosadašnjih istraživanja

Iako je *bullying* i viktimizacija u vrijeme obrazovanja nešto što je općenito problem u osnovnim i srednjim školama, to posebice dolazi do izražaja kod LGBTIQ+ mladih koji će se vjerojatnije susretati s maltretiranjem ili fizičkim napadima od heteroseksualnih pojedinaca (Garofalo i sur., 1998.; Robin i sur., 2002.; Williams i sur., 2003. prema Amleida i sur., 2009.). Istraživanje u Washingtonu i Massachusettsu pokazuje kako je 31% mladih koji su dio LGBTIQ+ populacije prijavilo da su bili maltretirani u školi dok je isti taj problem prijavilo 17% heteroseksualnih osoba (District of Columbia Public Schools, 2007. prema Amleida i sur., 2009.). Istraživanje provedeno u Sjedinjenim Američkim Državama govori kako pripadnici LGBTIQ+ populacije imaju dva i pol puta više šanse za razvoj psihičkih poremećaja od heteroseksualnih osoba te je veća prevalencija internaliziranih poremećaja kao što su depresija i anksioznost te eksternaliziranih poremećaja poput sve češćeg korištenja psihoaktivnih tvari (Meyer, 2003.; Haas i sur., 2010. prema Kamenov i sur., 2016.). Isto tako, u većem su riziku da počine suicid, češća je pojava rizičnog seksualnog ponašanja te imaju nižu razinu samopoštovanja (Haas i sur., 2010.; Grov i sur., 2013.; Wilson i sur., 2011. prema Kamenov i sur., 2016.). Istraživanje provedeno u Velikoj Britaniji na studentima medicine pokazuje kako LGBTIQ+ osobe imaju lošiju zdravstvenu skrb od heteroseksualnih osoba te često prijavljuju značajan stupanj diskriminacije (Bauer i sur., 2013. prema Nama i sur., 2017.). Također, 15% studenata izjavilo je kako je svjedočilo diskriminaciji naspram njihovih LGBTIQ+ kolega, ali sveukupno smatraju kako su LGBTIQ+ studenti tretirani jednako kao i heteroseksualni studenti (Nama i sur., 2017.). Suprotno navedenom, istraživanje provedeno u Washingtonu i Massachusettsu pokazuje kako 26% mladih LGBTIQ+ osoba nije otišlo u školu jer se tamo ne osjećaju sigurno dok je to isto učinilo 11% heteroseksualnih osoba te je 45% LGBTIQ+ osoba prijavilo da

su im ukradene ili uništene osobne stvari u školi dok je istu situaciju prijavilo 29% heteroseksualnih učenika (District of Columbia Public Schools, 2007. prema Amledia, 2009.). Istraživanje provedeno na Sveučilištima u Australiji pokazala su kako se LGBTIQ+ studenti općenito suočavaju s uznemiravanjem i diskriminacijom u kampusu od strane heteroseksualnih studenata te akademskog i stručnog osoblja (Oswalt i Wyatt, 2011. prema Waling i Roffee, 2018.).

Velika međunarodna istraživanja (EVS, ESS i dr.) ističu kako su stavovi hrvatskog društva naspram LGBTIQ+ populacije izrazito negativni te Hrvatska spada u jednu od najhomofobnijih zemalja u Europi (Jugović i Ančić, 2013. prema Huić i sur., 2016.). Istraživanje u Hrvatskoj pokazuje kako je 14% ispitanika LGBTIQ+ populacije bilo žrtva fizičkog nasilja dok su mlađi pripadnici populacije češće doživljavaju seksualno ili ekonomsko nasilje od starijih, a počinitelji su najčešće bile neke njima nepoznate osobe u javnom okruženju. Specifičnost kod ekonomskog nasilja jest ta da su počinitelji češće osobe koje članovi LGBTIQ+ populacije poznaju (uža obitelj) te koji imaju moć nad njima tj. nad njihovom materijalnom sigurnošću (Pikić i Jugović, 2006. prema Kamenov i sur., 2016.). U srednjoj školi, čak 77% mladih LGBTIQ+ osoba koje su doživjele nasilje ne znaju kome se trebaju obratiti i kome trebaju prijaviti nasilje nakon što su ga doživjele, a na fakultetu to ne zna 64% njih (Štambuk i sur., 2022. prema Lezbijska organizacija Rijeka, 2023.). Zabrinjavajući podaci pokazuju kako je čak 68,26% ispitanika zbog svoje seksualne orijentacije doživjelo neki oblik nasilja barem jednom u životu (Zagreb Pride, 2013. prema Ljubičić, 2016.). Istraživanje provedeno u Hrvatskoj navodi kako je 29% ispitanika doživjelo diskriminaciju te su ju najčešće doživjeli od strane radnika u ugostiteljskim objektima, u obrazovnom sustavu tj. školi ili na fakultetu te na poslu ili prilikom traženja posla (Bosnić i sur., 2013. prema Kamenov i sur., 2016.). Općenito, studentski stavovi naspram gejeva i lezbijka su relativno pozitivni, no istraživanje provedeno u Hrvatskoj o njihovim stavovima pokazuje kako ni oni ne naginju podržavanju nekih prava kao što su sklapanje braka ili posvojenje (Huić i sur., 2015. prema Huić i sur., 2016.). Istraživanje u Hrvatskoj o stavovima studenata pokazuje kako se stavovi studenata nimalo nisu mijenjali između 2005. i 2013. godine te su tek nešto blaže pozitivni nakon jednog desetljeća (Mušica i sur., 2013.; Parmač, 2005. prema Kamenov i sur., 2016.). Također, pokazalo se da su se

LGBTIQ+ studenti osjećali sigurnije tijekom visokog obrazovanja nego što su to u srednjoj školi te su bili otvoreniji što se tiče njihovog identiteta i više su govorili o njemu, a 55% njih smatrali su da o svojem identitetu ne mogu razgovarati sa stručnim radnicima škole (Lezbijska organizacija Rijeka, 2023.). Povezano s time, istraživanje provedeno u srednjoj školi pokazuje kako 55% srednjoškolaca smatra da se posvojenje ne bi trebalo omogućiti homoseksualnim osobama, 48,1% srednjoškolca smatraju kako je homoseksualnost bolest, a 49,5% bi zabranilo da se homoseksualne osobe pojavljuju u javnoj sferi jer smatraju da bi to moglo imati negativan utjecaj na mlade (Bagić i Gvozdanić, 2015. prema Ljubičić, 2016.). Također, njih 20% smatra da bi se trebalo zabraniti da LGBTIQ+ osobe rade s djecom (Baketa i sur., 2021. prema Lezbijska organizacija Rijeka, 2023.). Isto tako, 6% ispitanika u istraživanju Lezbijske organizacije Rijeke (2023.) navodi kako se o temama vezanih za LGBTIQ+ populaciju u školama nije govorilo u pozitivnom smislu, a njih 42% navodi kako ta tema uopće nije bila spomenuta tijekom njihovog obrazovanja.

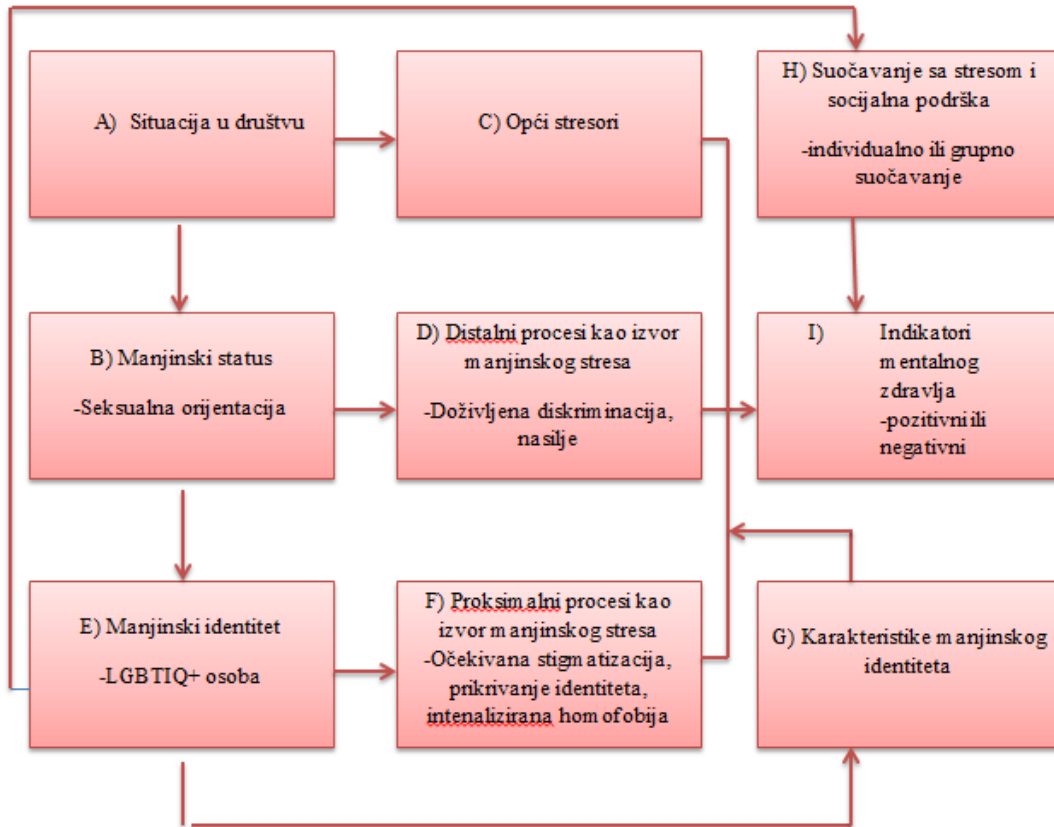
1.4. Teorija manjinskog stresa

Stres je stanje u kojem dolazi do poremećene psihotjske ravnoteže kod pojedinca zbog ugroženosti na tjelesnoj, psihičkoj ili socijalnoj razini kod njega samog ili njemu bliske osobe (Havelka, 1998. prema Kamenov, 201.). Manjinska skupina u nekom društvu, u ovom slučaju LGBTIQ+ osobe, može biti posebno izložena negativnim utjecajima socijalnog stresa iz razloga što se gotovo na svakodnevnoj bazi susreću s diskriminacijom od strane pripadnika većinske populacije (Pearlin, 1982. prema Huić i sur., 2016.). Taj manjinski stres predstavlja kroničnu razinu stresa koja je uzrokovana diskriminacijom, doživljenim nasiljem, izostankom socijalne podrške ili nekim drugim sličnim situacijama koje stigmatizirani u društvu doživljavaju (Meyer, 2003. prema Huić i sur., 2015.).

Teorija manjinskog stresa navodi kako nitko ne može biti imun na dugoročno marginaliziranje te osobe koje su diskriminirane mogu razviti različite posljedice (psihičke reakcije, tjelesne ili negativno ponašanje). Putem kvalitativnog istraživanja ispitalo bi se iskustvo diskriminacije na studiju, na koji su se način nosili s istom te kako se to odrazilo na njihov studentski život.

Vežano na ovu teoriju, razvio se i model manjinskog stresa. On nam objašnjava kako manjinski status (u ovom slućaju seksualna orijentacija osobe) dovodi do problema psihićkog zdravlja. Situacija u društvu (a) predstavlja društveni kontekst u kojem LGBTIQ+ osobe (b) žive i razvijaju se. U taj društveni kontekst spadaju zakonodavstvo, prava seksualnih manjina, religija i dr. Na indikatore mentalnog zdravlja koji mogu biti pozitivni ili negativni (i) LGBTIQ+ osoba utjeće putem distalnih i proksimalnih izvora stresa (d i f). Model navodi kako uz distalne izvore manjinskog stresa (koji su u našem slućaju diskriminacija ili nasilje) postoje i proksimalni izvori stresa koji mogu imati negativne posljedice za pojedinca kao što je npr. oćekivanje stigmatizacije, potreba da se prekrije vlastiti identiteta ili internalizirana homofobija. Ovim se istraživanjem mogu preispitati oba izvora stresa. Prvenstveno se istraživanje usmjerava na distalne izvore manjinskog stresa, ali će se zajedno i zahvatiti proksimalni izvori, tj. jednostavnije rećeno, ispitat će se iskustvo diskriminacije na fakultetu, ali bi se i s time mogli zahvatiti i razlozi zašto neke osobe prikrivaju vlastiti identitet (boje se da bi mogli biti diskriminirani ili sl.). Također, tu je i utjecaj općih stresora (c) koji zahvaća bilo kojeg pojedinca u bilo kojem društvu te oni nisu fokusirani samo na manjinske grupe. Suoćavanje sa stresom i socijalna podrška (h) te karakteristike manjinskog identiteta (g) medijatori su između stresora i mentalnog zdravlja i njihove direktne veze. Manjinski identitet (e) određuje hoće li osobe u nekom društvu biti izložene stresorima (distalnim ili proksimalnim), određuje naćin suoćavanja s navedenim stresorima na grupnoj ili individualnoj razini te istovremeno posređuje i utjeće na mentalno zdravlje (Huić, 2015.).

Slika 1.1. Meyerov model manjinskog stresa za LGBTIQ+ populaciju

Izvor: Meyer, 2003. prema Huić i sur., 2016.; Meyer, 2003. prema Manjkas, 2021.

Model također pokazuje kako je bitno uključiti socijalnu podršku i načine pomoću kojih se osobe suočavaju s navedenim situacijama. Istraživanja su pokazala kako osobe koje imaju bolje mentalno zdravlje imaju i veću razinu socijalne podrške te je mentalno zdravlje bolje ukoliko je ta podrška vezana i uz njihovu seksualnu orijentaciju (Doty i sur., 2010. prema Kamenov i sur., 2015.).

Iako se do sada u našem društvu napravio pomak prema jednakosti i ravnopravnosti, to još uvijek nije dovoljno i LGBTIQ+ osobe se i dalje susreću s različitim oblicima i intenzitetu diskriminacije (Kondor- Lager, 2016.). Donošenjem zakona koji zabranjuju diskriminaciju (posebice Zakon o životnom partnerstvu) napravljen je veliki korak prema sigurnom i jednakom društvu, no podaci istraživanja pokazuju kako se LGBTIQ+ osobe i dalje suočavaju s negativnošću i neprihvatanjem

(Kamenov i sur., 2016.). Ovim kvalitativnim istraživanjem želi se ispitati susreću li se LGBTIQ+ osobe s diskriminacijom za vrijeme studija u Zagrebu te u kojoj mjeri i postoji li razlika u odnosu na srednjoškolsko obrazovanje. Primijećeno je kako se mali broj istraživanja u Hrvatskoj odnosi na visoko obrazovanje te kako su većina istraživanja usredotočena na srednju školu. Ovim se želi osvijestiti i potaknuti fakultete u Zagrebu i šire da je potrebno provoditi akcije za poboljšanje psihološke dobrobiti i unapređenje kvalitete života LGBTIQ+ osoba te je potrebno u što većoj mjeri smanjiti ili spriječiti čimbenike koji negativno utječu na mentalno zdravlje studenata i na njihov sveukupni obrazovni uspjeh (Kamenov i sur., 2016.). Također, kvalitativnim istraživanjem želi se dobiti uvid u iskustva koja imaju ispitanici te to vodi prema opisu unutarnjih stanja osobe kao što su npr. misli i osjećaji te ponašanje u nekoj konkretnoj situaciji (Milas, 2009.). Ispitanike se tako ovdje ispituje o njihovom iskustvu diskriminacije i želi se čuti njihova perspektiva i njihovo viđenje situacije o tome kako ih se tretira na fakultetima i postoje li kakve prepreke u njihovom studiranju koje bi mogle biti povezane s diskriminacijom na osnovu njihove seksualne orijentacije.

2. Cilj i istraživačka pitanja

Cilj ovog istraživanja bio je dobiti uvid u iskustva diskriminacije LGBTIQ+ studenata tijekom studija na Sveučilištu u Zagrebu. Povezano s time, slijedila su dva istraživačka pitanja:

- Kakva su iskustva LGBTIQ+ studenata s diskriminacijom tijekom studija?
- Koji su formalni i neformalni oblici podrške LGBTIQ+ studentima tijekom studija na Sveučilištu u Zagrebu?

3. Metoda

3.1. Uzorak

Sudionici ovog istraživanja bili su LGBTIQ+ studenti od prve do pete godine studija Sveučilišta u Zagrebu. U razdoblju od 1. do 31. srpnja 2024. godine proveden je intervju sa šest sudionika. Na kraju samog intervjua sudionici su zamoljeni da odgovore na pitanja o sociodemografskim podacima koji su prikazani u Tablici 3.1. i Tablici 3.2.. Sociodemografski podaci ovog istraživanja podijeljeni su u dvije tablice zbog preglednosti.

Tablica 3.1

Sociodemografski podaci 1., 2. i 3. sudionika istraživanja

	S1	S2	S3
Godina rođenja	2002.	2001.	1999.
Godina studija	1.	5.	4.
Biološki spol	Ženski spol	Ženski spol	Ženski spol
Spolni identitet	Ženski spol	Transpolna osoba	Ženski spol
Rodni identitet	Žena	Muškarac	Žena
Seksualna orijentacija	Homoseksualna osoba	Biseksualna osoba	Ne identificiram se

Fakultet Sveučilišta Zagrebu	Grafički fakultet u	Filozofski fakultet	Filozofski fakultet
Mjesto rođenja	Ruralno	Urbano	Urbano
Mjesto stanovanja	Studentski dom	Cimerstvo u stanu	Sa sestrom

Tablica 3.2.

Sociodemografski podaci 4., 5. i 6. sudionika istraživanja

	S4	S5	S6
Godina rođenja	2000.	2000.	2000.
Godina studija	5.	5.	3.
Biološki spol	Ženski spol	Muški spol	Ženski spol
Spolni identitet	Ženski spol	Muški spol	Spolno se ne identificiram
Rodni identitet	Žena	Muškarac	Nebinarni rodni identitet
Seksualna orijentacija	Homoseksualna osoba	Homoseksualna osoba	Biseksualna osoba
Fakultet Sveučilišta Zagrebu	Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u	Filozofski fakultet	Pravni fakultet

Mjesto rođenja	Urbano	Ruralno	Ruralno
Mjesto stanovanja	S roditeljima	Cimerstvo podstanarstvu	u Samostalno podstanarstvu u

3.2. Postupak

Kvalitativno istraživanje provodilo se u razdoblju od 1. do 31. srpnja putem online intervjua. Prvotno se stupilo u kontakt s udrugama koje djeluju na području Zagreba, a čiji se rad povezuje s promicanjem prava LGBTIQ+ osoba. To su udruge: Domino Zagreb, Dugine obitelji, House of flamingo, KolekTRIV, Lezbor, LGBTIQ inicijativa Filozofskog fakulteta Zagreb, Ponosni Zagreb, Prostor rodne i medijske kulture- K-zona, Udruga iskorak, Zagreb pride, Za pravo LGBTIQ+ osoba i QSport (Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“, 2023.). Svako od udruga poslan je mail gdje se opisuje koja će biti svrha istraživanja i tko će biti sudionici. Nakon što su udruge pristale na provedbu istraživanja, prosljedile su pozivno pismo za istraživanje na navedenu temu te kontakt osobe koja provodi istraživanje (e-mail i broj mobitela) te zamolile i potaknule članove udruge na sudjelovanje.

U pozivnom pismu objašnjeno je koja će biti tema istraživanja („Pozivam Vas na sudjelovanje u istraživanju o iskustvu diskriminacije LGBTIQ+ osoba“) te tko provodi istraživanje („...studentica s diplomskog studija socijalnog rada na Sveučilištu u Zagrebu“). Opisan je cilj istraživanja te zašto je bitno provesti istraživanje na navedenu temu („...vrlo je bitno da akademsko okruženje bude inkluzivno prema manjinskim skupinama, ali i da se stvori atmosfera poštovanja i uključenosti za sve članove društva (Nama i sur., 2017.)“). Istaknuto je kako je istraživanje u potpunosti dobrovoljno i anonimno, koliko će dugo prosječno trajati intervju te do kad se mogu odgovoriti na poziv. U slučaju nejasnoća, ostavljena je moja e-mail adresa.

Intervju je bio proveden u online obliku radi jednostavnosti i ekonomičnosti takvog provođenja intervjua, ali i kako bi se na taj način potaknulo osobe da sudjeluju u

istraživanju te radi smanjenja dodatnog stresa i treme sudionika istraživanja. Ajduković (2014.) navodi kako je kvalitativno istraživanje pogodno za proučavanje pitanja koja su socijalno osjetljiva. Isto tako, omogućava istraživačima da dobe podatke o nekim pitanjima koja mogu biti teška za samog ispitanika (Mohajan, 2018.). Iako sama tema diskriminacije nije socijalno osjetljiva, pričanje o njoj i prisjećanje negativnih iskustava može kod osobe izazvati nemir, nelagodu ili neku drugu neugodnu emociju. Svakom od sudionika istraživanja istaknuto je kako se intervju snima radi lakše i točnije obrada podataka tj. u svrhu izrade transkripata.

3.3.Mjerni instrument

Na početku intervjua istaknuto je još jednom kako je istraživanje dobrovoljno i anonimno te se odgovori na postavljena pitanja ni na koji način neće moći povezati sa sudionicima ovog istraživanja. Također, objašnjeno je kako nema točnih i netočnih odgovora već se istraživanje provodi isključivo radi dobivanja uvida u iskustvo diskriminacije LGBTIQ+ osoba.

Intervju je podijeljen na dva djela. U prvom djelu postavljaju se pitanja kojima je cilj dobiti uvid u iskustvo diskriminacije LGBTIQ+ osoba tijekom studija na Sveučilištu u Zagrebu, a drugi dio je vezan uz dobivanje sociodemografskih podataka o sudionicima istraživanja. I prvi i drugi dio se sastoji od 9 pitanja. U prvom djelu postavljena su sljedeća pitanja:

1. Što biste rekli kako i koliko se na vašem studiju uvažavaju raznolikosti pod vidom pristupa LGBTIQ+ studentima?
2. Kakva su Vaša iskustva s diskriminacijom na studiju pod vidom pristupa LGBTIQ+ studentima (s kojim ste se oblicima diskriminacije konkretno susreli: posredno ili neposredno)?
3. Kako ste reagirali? Kako ste se osjećali? Što ste poduzeli Vi? Kako je reagirala, što je poduzela Vaša okolina? Kako ste željeli reagirati, a niste i zašto?
4. Koji izvori podrške (formalni i neformalni) su Vam pri tome bili na raspolaganju?

5. Kako biste opisali odnos nastavnog i nenastavnog osoblja pod vidom pristupa LGBTIQ+ studentima i temama vezanih uz LGBTIQ+ populaciju?
6. Što biste rekli da je po tom pitanju drugačije na studiju (odnos nastavnika, osoblja fakulteta i općenito okoline) u odnosu na srednju školu i čemu to pripisujete?
7. Koliko se sigurnima osjećate na studiju? Što po Vama doprinosi Vašem osjećaju sigurnosti?
8. Što bi po Vama trebalo još poduzeti u smislu promoviranja uvažavanja raznolikosti te kako pri tome vidite što je čija odgovornost (npr. kako vidite Vaš doprinos u tome, doprinos akademske zajednice)?
9. Želite li još nešto dodati, a da nije već bilo do sad spomenuto?

Radi lakšeg razumijevanja i kako ne bi došlo do nesporazuma, neka od pitanja dodatno su pojašnjena. Npr. kod prvog pitanja dan je primjer uvažavanja (obilježavanje mjeseca ponosa, queer sadržaji na oglasnoj ploči i sl.) i neuvažavanja (nеспominjanje kvir kulture i zajednice, neadresiranje rasprava koje su homofobne ili transfobne i sl.). Također, kod drugog pitanja spominje se pojam *diskriminacije* te se tu istaknulo kako se misli na slučajeve gdje su bili stavljeni u nepovoljnu poziciju naspram drugih studenata jer su queer osoba, radnje koje su poduzete s nepovoljnim ishodom jer su se netom izjasnili ili su ih percipirali kao queer osobu.

Nakon toga postavljena su pitanja vezana uz sociodemografska obilježja te su ona prikazana u Tablici 3.1.. Pitanja iz prvog djela napravljena su zajedno s prof.dr.sc. Kristinom Urbanc uz smjernice i napomene mag.act.soc. Doriom Jukić. Također, uz pomoć mag.act.soc. Dorie Jukić napravljena su pitanja vezana uz sociodemografska obilježja, a ponuđeni odgovori sastavljeni su uz smjernice koje su ponudile Milković i Štambuk (2019.).

3.4. Obrada podataka

Za obradu podataka korištena je metoda analize okvira te se ta metoda koristi kada se unaprijed određuju teme koje predstavljaju okvir prikupljanja podataka iz prethodnih spoznaja. Analiza je postupak u kojem se raščlanjuju složeni predmeti, pojave ili ideje na njihove sastavne elemente (Čedo Metzinger i Toth, 2020.). Tu metodu su razvili Richie i Spencer 1994. godine te je njena prednost to što postoje sistemski koraci u samom procesu analize te to omogućuje da se lakše poimaju načini dobivanja rezultat iz podataka (Lacey i Luff, 2007. prema Leder, 2011.). Metoda analize okvira sastoji se od pet faza: upoznavanje sa sadržajem, prepoznavanje tematskog okvira, indeksiranje, izrada tablica te povezivanje i interpretacija. Podatke sam samostalno analizirala. Nakon što su provedeni online intervjui sa sudionicima istraživanja, iz audiozapisa intervjua napravljeni su transkripti koji su poslužili za preglednu analizu podataka te je svatko od sudionika dobio šifru (od S1 do S6) kako se nebi ni na koji način transkripti povezali s njima samima. Prilikom prikaza rezultata istraživanja, izjave sudionika prikazane su u tim šiframa.

4. Rezultati

Prvim pitanjem želio se dobiti uvid u način i količinu uvažavanja raznolikosti na studiju naspram LGBTIQ+ studenata. Neki studiji uvažavaju LGBTIQ+ studente na način da im iskazuju poštovanje „...prema LGBTIQ+ osobama se pristupa s poštovanjem od strane profesora i osoblja.“ (S1) te im se obraćaju imenima i zamjenicama koje oni sami odrede „Na ALU profesori uslovljavaju studente njihovim odabranim zamjenicama i imenima.“ (S2). Također, uvažavanje se može uočiti u uključenosti LGBTIQ+ populacije npr. putem tema vezanih za LGBTIQ+ populaciju tijekom predavanja „...queer osobe su sastavni dio nastave i queer teme su zastupile u umjetničkim primjerima“ (S2). Nadalje, tu je i angažman drugih studenata i njihovog doprinosa u sve većem uvažavanju LGBTIQ+ studenata na studiju „Studentske organizacije obilježavaju mjesec ponosa objavom na društvenim mrežama.“ (S4) te angažman samog studija i njihova promocija prava LGBTIQ+ studenata „...na način da se vješaju plakati protiv kvirofobije, primjer poslije

Eurovizije obješen u hodniku fakulteta i objavljuju sadržaji na oglasnim pločama za obilježavanje dana protiv homofobije i slično.“ (S5). S druge strane, neki od sudionika istraživanja istaknuli su i primjere neuvažavanja raznolikosti. Neuvažavanje je prikazano putem predrasuda koje se vežu uz seksualnost i seksualnu orijentaciju „Više sam doživila predrasude isto kao i par mojih kolega od nekoliko vršnjaka u smislu da nismo „dovoljno queer“ da li je to po oblačenju, interesima ili stavovima.“ (S1). Također, neki studiji su pokazali slab angažman što se tiče promocije prava LGBTIQ+ osoba „...nemamo sadržaja na oglasnim pločama u vezi mjeseca ponosa...“ (S2). Isto tako, neuvažavanje se može vidjeti u isključivanju tema vezanih uz LGBTIQ+ populaciju tj. da se takve teme vrlo rijetko ili nisu uopće zastupljene „Studiram na odsjecima koji bi doista lagano mogli uključiti tu tematiku isto kao što mogu uključiti žene, ali to ne rade, zapravo nije da ne uključuju već isključuju...“ (S3); „Smatram da je ta tema općenito premalo zastupljena. Rijetko se spominje i ne obraća se previše pažnja na ta pitanja na fakultetu.“ (S6).

Drugim pitanjem želio se dobiti uvid u iskustvo diskriminacije na studiju pod vidom pristupa LGBTIQ+ studentima neovisno je li ona doživljena posredno ili neposredno. Većina ispitanika navela je kako nisu doživjeli diskriminaciju na studiju „Osobno se nisam susrela s diskriminacijom...“ (S6); „Zasad je na studiju sve u redu.“ (S1); „Od strane kolega nisam se susretala s diskriminacijom...“ (S4) te su neki to pripisali razlogu da profesori nisu ni znali da su dio LGBTIQ+ populacije „...a za profesore mislim da nisu ni znali da sam queer osoba osim jedne ili dvije profesorice.“ (S4) ili se oni sami nisu imali potrebe *outati* ili izjasniti kao dio LGBTIQ+ populacije „Nije bilo situacija da je nešto bilo upućeno meni specifično jer sam queer, ne izjašnjavam se o tome kad ne vidim potrebe, a rijetko kada vidim na faksu...“ (S3). S druge strane, oni koji se jesu neposredno susreli s diskriminacijom opisuju nepoštovanje i umanjivanje ozbiljnosti doživljenog fizičkog napada zbog pripadnosti LGBTIQ+ populaciji „...od strane nekoliko studenata jesam u smislu nepoštovanja zamjenica, „rasprave“ kako je to samo faza, umanjivanje homofobnih napada nadamnom koji se nisu dogodili na fakultetu i tako.“(S2). Također još neki oblici neposredne diskriminacije su diskriminiranje bliske osobe zbog pripadnosti LGBTIQ+ populaciji „Susreo sam se s diskriminacijom prijatelja kojega su ljudi čudno gledali i nabacivali komentare jer se

odjenuo drugačije od njih.“ (S5) i vrijeđanje „...znam za slučajeve gdje su osobu iza leđa nazivali pogrđnim imenima.“ (S6). Što se tiče posrednog iskustva diskriminacije, navedena je nestručnost profesora tijekom predavanja „ali sam slušala kvirfobične narative koji su mene posebno pogodili jer sam ja queer. Na primjer, profesor koji je na predavanju pričao da homoseksualnost ne postoji baš kod drugih životinja i da gej muškarci imaju ženstven mozak.“ (S3).

Treće pitanje se odnosilo na reakciju, osjećaje i postupke sudionika, postupke njihove okoline i željene reakcije sudionika tj. kako su željeli reagirati u konkretnoj situaciji, a nisu. Reagiranje sudionika bilo je raznoliko: ignoriranje „Ignor.“ (S1), udaljavanje iz situacije i izbjegavanje osobe koja diskriminira „Reagirao sam udaljavanjem od te osobe... izbjegavao daljnje razgovore s njim...“ (S2), suprotstavljanje „...rekao sam mu da nije u pravu i da jako sebično gleda na probleme drugih...“ (S2), šutnja „Nisam ništa rekla jer sam se već bila svađala s tim profesorom, nisam htjela da me ima na piku...“ (S3) i pomirenje sa situacijom „...smatram da se tu ništa ne može poduzeti jer će ljudi uvijek s čuđenjem gledati nešto što je različito i drugačije od njihove svakodnevice.“ (S5). Osjećaji koji su se javili pritom bili su suosjećanje s bliskom osobom „Bilo mi je žao prijatelja...“ (S5) i ljutnja „Što se tiče kolege kojeg su nazivali pogrđnim imenima, bila sam vrlo ljuta.“ (S6). Nadalje, kod postupaka okoline mogla se primijetiti podrška bliskih osoba/ vršnjaka „...ostali kolege su me podržali.“ (S2); „queer kolega se oglasio da mu kaže da ima homoseksualnosti u drugih životinja i nabroji mu nekoliko...“ (S3). Kod željenih reakcija, tj. postupaka koji su željeli napraviti, a nisu, kod nekoliko ispitanika spomenuo se fizički napad „Tila sam nasmarat tu osobu.“ (S1) i verbalni konflikt „Ja sam htjela profesoru reći da je kreten, ali očito je zašto nisam.“ (S3); „Želio sam im nešto odbrusiti, ali ne želim konflikte.“ (S5).

Na pitanje o postojanju formalne ili neformalne podrške sudionici istraživanja spominjali su jedino kao neformalnu podršku prijatelje „Najviše frendovi.“ (S1); „Najbliži prijatelji.“ (S6) i kolege s fakulteta „Kolege.“ (S2). Ni jedan od ispitanika nije spomenuo neformalnu podršku, a neki su dodatno istaknuli kako su na raspolaganju imali samo neformalnu podršku „Samo taj kolega.“ (S3); „Prijatelji i oni su jedina podrška koju imam.“ (S5).

Peto pitanje bilo je usmjereno na odnose nastavnog i nenastavnog osoblja pod vidom pristupa LGBTIQ+ studentima i temama koje su vezane uz LGBTIQ+ populaciju. Neki od sudionika su opisivali taj odnos kao blizak i pozitivan „Svi su ok jer su male grupe ljudi, stoga imamo dosta blizak odnos s profesorima...” (S1); „Jako pozitivan“ (S2). Neki su smatrali da su profesori informirani o spomenutim temama i da iste spominju na nastavi „Upoznati su s LGBTIQ+ temama i spominju ih na nastavi.“ (S2) dok su drugi primijetili da njihovi profesori ne spominju često LGBTIQ+ teme, a kada i spominju nisu dovoljno informirani o istima

„Pa uglavnom ne uključuju odnosno isključuju tu temu, mogućnost. Kada se uključi, onda je to kao taj strani predmet proučavanja. Kao da nitko u predavaoni nije dio te zajednice, ne može biti. I često se govore krive, neinformirane stvari. Postoje svijetle točke, dobre profesorice, ali čak i one nisu dovoljno informirane...” (S3).

Neki se nisu opredijelili ni za jednu stranu te smatraju da nemaju dovoljno prilika na fakultetu gdje bi mogli vidjeti kakav je odnos profesora naspram navedene teme „Vrlo rijetko sam imao priliku uopće primijetiti kakav je odnos nastavnika prema LGBTIQ+ osobama.“ (S6) ili smatraju da profesori ne znaju da je neki student pripadnik LGBTIQ+ populacije te iz tog razloga nisu ni pokazali svoj odnos naspram tome „Odnos je korektan, ali smatram da je to zato što nastavno osoblje ne zna da je neka osoba pripadnik LGBTIQ+ populacije.“ (S6).

Sljedeće pitanje bilo je usmjereno na usporedbu trenutne situacije na fakultetu sa situacijom u srednjoj školi tj. što je drugačije na studiju naspram srednje škole i čemu to pripisuju. Sudionici smatraju da imaju veću slobodu izražaja na fakultetu tj. da su u srednjoj školi bili ograničeni što se tiče odabira odjeće, frizure i sl.

„Išla sam u katolički školski centar, gimnaziju koja ima jedan od strožih kodeksa oblačenja. Iz tog razloga cure bisu smjele imati kratku kosi ili npr. undercut dok dječaci nisu smjeli nositi dugu kosu. Za odjeću je očito sve bilo konzervativno znači zabranjene su bile razderane hlače, gola koljena i ramena... Očito jako neprihvatljiva zajednica za bilo kakav izražaj osobnog identiteta. Akademija i ta gimnaziju su stoga nebo i zemlja.“ (S1).

Isto tako, veća je otvorenost prema LGBTIQ+ temi „Razlika koju vidim je što na ALU queer teme se slobodnije govore...“ (S2); „Mislim da se u srednjoj školi nije toliko o tome pričalo, općenito o odnosu prema LGBTIQ+ osobama.“ (S5). Nadalje, na studiju više se promoviraju teme o LGBTIQ+ zajednici te se iste češće spominju u nastavnom okruženju „Mislim da se u srednjoj školi nije toliko o tome pričalo, općenito o odnosu prema LGBTIQ+ osobama.“ (S3). No što je također uočeno jest da je u srednjoj školi više bilo direktne diskriminacije naspram LGBTIQ+ učenika dok je na fakultetu više uočljiva prikrivena diskriminacija „Ali, u okolini se osjećala jača diskriminacija nego na fakultetu, govorili su peder i slično dok je na fakultetu to više zamaskirano u neposrednu diskriminaciju u obliku gledanja.“ (S5). Na pitanje čemu pripisuju sve ove razlike bilo je raznovrsnih odgovora. Neki su to pripisivali vrsti škole koju su pohađali „Išla sam u katolički školski centar, gimnaziju koja ima jedan od strožih kodeksa oblačenja.“ (S1), smanjenom utjecaju roditelja jednom kada se ode na fakultet „...vjerojatno je do toga što roditelji ne mogu prigovoriti ako su homofobni dok je u srednjoj školi bilo nešto suzdržanije.“ (S2), odrastanju „Mislim da je to zato što se pažljivije gleda na djecu u srednjoj školi jer ih se još vidi kao djecu jer su djeca, dok su studenti samostalniji pa se profesori ne boje da će im doći ljuti roditelji ako spomenu queer.“ (S3) te velikom broju studenata na fakultetima „Na fakultetu je jako puno studenata i profesor teško zapamti sva imena, a i studenti se ne druže svi zajedno jer ih je jako puno.“ (S6).

Na pitanje o sigurnosti na studiju većina sudionika odgovorila je da se osjeća sigurnima na studiju. To su pripisivali postojanju neformalne podrške na studiju „Mislim da tome doprinosi okolina i ljudi s kojima sam okružena.“ (S1); „...par dobrih kolega i kolegica...“ (S3), postojanju formalne podrške „Tome doprinosi podrška profesora i mojih mentorica. Lakše mi je iskreno govoriti o sebi ako znam da profesori i mene prihvaćaju onakvog kakvi jesam.“ (S2); „Ono što doprinosi su te par dobre profesorice...“ (S3); „...nesusretanje s diskriminacijom strane osoblja.“ (S4), inicijative koje se provode na fakultetu „...postojanje queer inicijative.“ (S3), prisutnost LGBTIQ+ osoba „Doprinosi znanje o nastavnom queer osoblju...“ (S4); „Osjećam se sigurno jer je puno ljudi na fakultetu pripadnik LGBTIQ+...“ (S5), zagovaračka struka „Mogu reći da se osjećam dosta sigurno jer studiram na

fakultetu čija struka zagovara prava LGBTIQ+ populacije.“ (S6) te izostanak incidenata „...nikad nije izbio neki incident da bi me netko napao ili slično.“ (S5).

Posljednje pitanje se orijentira na sve ono što je još potrebno poduzeti u smislu promoviranja raznolikosti te što smatraju čija je to odgovornost. Sudionici smatraju da je potrebno raditi i s LGBTIQ+ osobama, a ne cijeli fokus staviti na heteroseksualne osobe.

„Članovi queer zajednice mogu biti jako osuđujučki jedni prema drugima jer to proizlazi iz neprihvatanja da postoje ljudi s drugačijim stavovima. Mislim da se mora i na tome raditi, proizaći iz same zajednice queer osoba, a ne samo raditi s osobama koje nisu queer.“ (S1)

Također, ukoliko dođe do nekog oblika diskriminacije ili nasilja na fakultetu, potrebno je da fakultet ima neko vidljivo mjesto gdje osobe koje su preživjele nasilje to mogu i prijaviti *„Trebalo bi organizirati mjesto gdje možemo prijaviti homo/transfobne napade, a ako ono postoji, trebalo bi biti vidljivije.“ (S2).* Isto tako, fakultet bi trebao biti otvoren naspram LGBTIQ+ studenata *„Također bi faks trebao biti otvoreno queer-friendly.“ (S3),* trebala bi postojati vidljivost LGBTIQ+ sadržaja *„Isto bi bilo dobro organizirati LGBTIQ+ inicijativu na fakultetu. Ja sam u inicijativi aut na Filozofskom fakultetu jer na tom fakultetu slušam nekoliko kolegija i ta je inicijativa jako aktivna i dobra u svom djelovanju.“ (S2); „Pride zastava za vrijeme pride mjeseca na primjer. To su osnovne stvari.“ (S3),* promovirati besplatno psihološko savjetovanje *„Promovirati besplatni psihološko savjetovanje koje na fakultetu postoji, ali puno ljudi se boji ići na to.“ (S5); „...trebalo bi se što otvorenije razgovarati o tome, pružanje psihološke pomoći.“ (S6)* te uvesti kolegije s LGBTIQ+ temama *„Konkretno bi trebalo uvesti neke kolegije koji će studente informirati o LGBTIQ+ populaciji...“ (S6).*

5. Rasprava

Iako postoje pomaci k ravnopravijem društvu i uvode se normativni okviri koji dodatno osnažuju pripadnike LGBTIQ+ populacije i njihova prava, i dalje postoji

diskriminacija temeljem spolne orijentacije neke osobe te se ta diskriminacija i razni oblici nasilja pojavljuju i u sustavu obrazovanja (Ljubičić, 2016.). Prema istraživanju koje je provedeno u članicama Europske unije, pokazalo se da je čak 59% osoba koji pripadaju nekoj seksualnoj manjini doživjelo neki oblik nasilja upravo zbog svoje spolne orijentacije te je Hrvatska na visokom drugom mjestu prema broju osoba koje su doživjele diskriminaciju zbog svoje spolne orijentacije ili rodnog identiteta (European Union Agency for Fundamental Rights, 2013. prema Ljubičić, 2016.). Kako bi se povećalo uvažavanje raznolikosti pripadnika LGBTIQ+ populacije, potrebno je da populacija bude vidljiva i da se o njoj govori. Dob je vrlo bitan faktor kada se govori o sve većem uvažavanju jer su mlađe generacije te koje su sve više izložene LGBTIQ+ temama u društvu te postoje različiti aktivistički pokreti koji pokazuju značaj te teme, veća je izloženost medijima te je znanje bitan faktor kada se govori o sve većem uvažavanju npr. znanje o pandemiji AIDS-a (Ameta i sur., 2003. prema Lee i Ostergard, 2017.). Obrazovanje tako igra važnu ulogu prema uvažavanju LGBTIQ+ pojedinaca i oblikuje pogled na LGBTIQ+ pitanja. Postoji veća vjerojatnost da će ljudi prihvaćati LGBTIQ+ pojedince i osuditi diskriminaciju naspram istih kako se njihova obrazovna postignuća povećavaju te upravo iz razloga što obrazovno okruženje potiče raznolikost i osjetljivost na ta pitanja, pojedinci nauče prihvaćati ili biti tolerantni naspram onih koji imaju drugačije ideologije od njih samih (Andersen i Fetner, 1994. prema Lee i Ostergard, 2017.). Ovim istraživanjem smo dobili kako LGBTIQ+ studenti uočavaju uvažavanje raznolikosti putem poštivanja njihova identiteta, uključivanjem LGBTIQ+ tema na fakultetu te putem angažmana drugih studenata i samog studija.

Prije uključivanja LGBTIQ+ tema i osoba u obrazovanje i obrazovni sustav, vrlo je bitno razumjeti izazove s kojima se oni sami susreću na svakodnevnoj bazi. Istraživanja u Americi su pokazala kako će se LGBTIQ+ studenti prije susresti s maltretiranjem, uznemiravanjem i diskriminacijom nego njihovi heteroseksualni vršnjaci te to dovodi do narušenog mentalnog zdravlja (depresije, tjeskobe i suicidalnih misli), a sam osjećaj izolacije i isključenosti iz školske zajednice može dovesti do nižeg akademskog uspjeha (Matza i sur., 2015. prema Hernandez i Torres, 2023.). Neinkluzivna klima na fakultetima može igrati ulogu i u akademskom učinku LGBTIQ+ studenata te su istraživanja u Americi pokazala kako postoji korelacija

između depresije, neinkluzivne klime na kampusu i neugodnosti otkrivanja seksualne orijentacije što pokazuje da LGBTIQ+ studenti i dalje imaju povećan rizik od poremećaja mentalnog zdravlja (Lapinski, 2014. prema Nama i sur., 2017.). Neuvažavanje jednakosti može se vidjeti putem LGBTIQ+ šala ili uvreda, verbalnog uznemiravanja i prijetnji upućenih LGBTIQ+ studentima, nepošteno postupanje na fakultetu, fizičke napade te nekih drugih oblika zlostavljanja koji mogu biti suptilni ili očiti (Rankin i sur., 2010. prema Dessel, 2017.). Kako bi se smanjio taj osjećaj izolacije i kako bi se LGBTIQ+ osobe što više uključivale u akademsko okruženje, mnoge obrazovne ustanove sada nude „sigurne prostore“ gdje postoje neformalni susreti učenika/studenata koji su dio LGBTIQ+ populacije te one omogućuju međusobno pružanje podrške i savjetovanje (Glazzard i Vicars, 2022.). Vrlo je bitno da obrazovni sustav njeguje ideale koji će promicati jednakosti za svakog pojedinca pa tako i za LGBTIQ+ pojedince (Meerendonk i Scheepers, 1997. prema Lee i Ostergard, 2017.). Također, određene grupe pojedinaca okreću se k proaktivnom pristupu uključivanja LGBTIQ+ pojedinaca na način da razvijaju inicijative za uključivanje u nastavni plan i program te u okruženju. Omogućiti LGBTIQ+ pojedincima da se bez straha od stigmatizacije mogu sastati kao grupa može poboljšati njihovu društvenu povezanost, smanjiti internaliziranu stigmu te povećati njihovu otpornost (Glazzard i Vicars, 2022.). S druge strane, ti isti autori navode kako postoji rizik da odvajanje jedne skupine može dovesti do internog isključenja članova te grupe te je način da se to riješi uključivanje u grupu heteroseksualnih pojedinca koji su duboko predani uključivanju LGBTIQ+ pojedinca u akademsko okruženje. Studenti pokazuju veći osobni i profesionalni razvoj kada postoji visoka razina uključenosti unutar studija, angažman studija vezan uz LGBTIQ+ prava te osjećaj pripadnosti (Hurtado i Carter, 2005. prema Nelson i sur., 2015.).

Nadalje, LGBTIQ+ studenti u ovom istraživanju neuvažavanje raznolikosti vide upravo u postojanju predrasuda, u slabom angažmanu studija te u isključivanju tema koje su vezane uz LGBTIQ+ populaciju. Predrasude o seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu mogu se definirati kao negativni stavovi o određenim ponašanjima, pojedincima ili skupinama ljudi na temelju njihove seksualne orijentacije ili rodnog identiteta tj. percipirane seksualne orijentacije ili rodnog identiteta (Cramwinckel i sur., 2021.). Prije negoli uopće dođe do razotkrivanja

identiteta, LGBTIQ+ osobe se mogu suočiti sa psihološkim stresom koji do kojeg dolazi zbog internalizirane stigme (osobito prilikom suočavanja sa vlastitim seksualnim ili rodnim identitetom) koja nastale zbog očekivanja da bi njihovo otkrivanje moglo dovesti do neprijateljstava ili gađenja te rezultira strahom od otkrivanja i prekrivanje identiteta (Glazzard i Vicars, 2022.). Percipirana stigma kao i iskustvo direktne diskriminacije i nasilja, također može voditi do osjećaja otuđenosti, smanjene integracije sa zajednicom te probleme u prihvaćanju sebe i svog identiteta kod LGBTIQ+ (Farble i sur., 1997. prema Kamenov i sur., 2016.). Društvena stigma se odnosi na negativne stavove i uvjerenja koja neke osobe imaju o pojedincima koji nisu u skladu s tradicionalnim rodnim ulogama i seksualnim orijentacijama te ona može stvoriti neprijateljsko okruženje za LGBTIQ+ studente što dodatno dovodi do njihove izolacije i isključenosti iz društvenih aktivnosti (Sekoni i sur., 2017. prema Hernandez i Torres, 2023.).

Ono što se pokazalo da je potrebno da se LGBTIQ+ osoba razotkrije nekome, a da pritom i smanji mogućnost pojave predrasude i stigme, jest kontakt, zajedničko provođenje vremena, jednak status tih dvaju osoba i jasne norme o ponašanju (Pettigrew i Tropp, 2006. prema Huić i sur., 2016.). Povezano s time, postojeće spoznaje govore o tome kako ljudi koji imaju veći stupanj direktnog kontakta s LGBTIQ+ pojedincima imaju i veću sklonost glasati za legalizaciju građanskih prava LGBTIQ+ osoba, a prijateljstvo s LGBTIQ+ osobama pokazuje veću spremnost za uključivanje u kolektivne akcije koje imaju za cilj poboljšati društveni status te populacije te kolektivne akcije koje su usmjerene na smanjenje nasilja nad LGBTIQ+ učenicima u školama (Calcagno, 2016. Prema Huić i sur., 2016.). Cramwinckel i sur. (2021.) objasnili su metodu „kontakt intervencija“ koja se često koristiti kako bi se smanjile spolne ili rodne predrasude te se ista može provoditi u školskom ili fakultetskom okruženju. Tijekom „kontakt intervencije“ sudionici se dovode međusobno u kontakt s LGBTIQ+ osobama te je taj kontakt često prožet u s informacijama koje su vezane uz seksualnu orijentaciju ili rodni identitet te poticanje rasprava na tu temu. U ovim intervencijama, kontakt se pokazao kao vrlo bitan faktor iz razloga što se osobama kojima je bio samo pokazan video o transrodnim osobama, povećalo znanje o transrodnim osobama, no znanje nužno ne znači i smanjenje predrasuda dok, s druge strane neki koji su gledali informativni video o istospolnoj

privlačnosti, pokazali su porast predrasuda u usporedbi s onima koji nisu gledali te videozapise (Deese i Dawson, 2013.; Walters i Rehma, 2013. prema Cramwinckel i sur., 2021.). Nažalost, mnoge škole i Sveučilišta ne pružaju resurse i nemaju sustav podrške za LGBTIQ+ studente što im dodatno otežava pristup prilikama koje imaju njihovi heteroseksualni kolege (Hernandez i Torres, 2023.). No, pokazalo se kako i površan poznanički kontakt dovodi do manje predrasuda te ljudi imaju pozitivnije stanove naspram LGBTIQ+ populacije (Herek i McLemore, 2013. prema Huić i sur., 2016.).

Na drugom pitanju se ispitalo iskustvo doživljenje diskriminacije. Prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije postoji izravna (neposredna) i neizravna (posredna) diskriminacija gdje je izravna diskriminacija postupanje kojem se osobu ili grupu osoba od druge osobe u usporedivoj situaciji stavlja u nepovoljniji položaj ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj, dok do neizravne diskriminacije dolazi kada postoji neka „neutralna odredba, kriterij ili praksa“ koja stavlja osobe u nepovoljniji položaj ili bi ih mogla staviti u nepovoljniji položaj „u odnosu na druge osobe u usporedivoj situaciji, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa mogu objektivno opravdati legitimnim ciljem, a sredstva za njihovo postizanje su primjerena nužna.“ (Zakon o suzbijanju diskriminacije, NN 85/08, 112/12, čl. 2.).

Jedan od primjera izravne diskriminacije bilo je umanjivanje ozbiljnosti fizičkog nasilja. Meta-analiza na temu nasilja pokazala je kako se kod osoba koje su doživjele nasilje i diskriminaciju smanjuje fizičko i mentalno zdravlje gdje se dodatno odgovor na stres pojačava i dodatno smanjuje mogućnost zdravih navika, a posebno povećava nezdrave navike te dovodi do narušenog psihičkog zdravlja, povećanog korištenja alkohola i psihoaktivnih sredstava te veća vjerojatnost za samoozljeđivanje i počinjenje suicida (Hatzenbuehler, 2009.; Meyer, 2003. prema Kamenov i sur., 2016.). Istraživanje koje je proveo Zagreb Pride 2019. godine govori kako je 64% LGBTIQ+ pojedinaca doživjelo nasilje bilo koje vrste na osnovu njihove seksualne orijentacije ili rodnog identiteta te je njih 60% doživjelo neki oblik diskriminacije u različitim područjima života dok je između 36 i 43% ispitanika navelo kako prilagođavaju način svog ponašanja na javnim mjestima poput škole, posla i sl. kako ne bi doživjeli diskriminaciju na tim mjestima, a 61% prilagođava svoje ponašanje na

ulici iz istog razloga (Jukić i Urbanc, 2022.). Posebno je štetno zlostavljanje koje je temeljeno na stigmati ili utemeljeno na seksualnoj orijentaciji ili rodnom identitetu (Russel i sur., 2012. prema Buljan, 2021.). Prema istraživanju koje je proveo Gay, lesbian and straight education network gotovo 85% učenika doživljava verbalno uznemiravanje u školi, njih 25% je doživjelo fizičko maltretiranje, a 10% je bilo fizičko napadnuto zbog seksualne orijentacije ili rodnog identiteta (Hernandez i Torres, 2023.). Istraživanja u SAD-u su pokazala kako zlostavljanje i sam strah od zlostavljanja može stvoriti neprijateljsko okruženje za učenje te može poticati dodatno stres i nelagodu što onda i narušava akademski uspjeh studenta LGBTIQ+ populacije (Sheehan i sur., 1990. prema Nelson i sur., 2015.). Posljedice na zdravlje već su spomenute te je objašnjeno koliko one mogu biti ozbiljne za pojedinca te se iste ne bi trebale umanjivati. Također, u neposrednoj diskriminaciji bilo je spomenuto i vrijeđanje. Vrijeđanje spada u verbalno uznemiravanje te ono uključuje nazivanje pojedine osobe pogrđnim imenima, homofobne uvrede te je ono jedno od najčešćih oblika diskriminacije s kojima se LGBTIQ+ osobe susreću u obrazovnom sustavu (Hernandez i Torres, 2023.). Također, suvremene seksualne predrasude imaju tendenciju manifestirati se u prikrivenom, dvosmislenom i nenapadnutom obliku u smislu *anti-gay* šala ili uvreda (primjer odgovora sudionika koji je naveo da je svjedočio diskriminaciji prijatelja koji se drugačije obukao) (Nadal i sur., 2010. prema Woodford i sur., 2014.). I u ovom istraživanju dobili smo primjere suptilne diskriminacije (npr. predrasude kako bi LGBTIQ+ osoba trebala izgledati, ogovaranje iza leđa i sl.) te nije bilo primjera očite diskriminacije u smislu ekstremnih oblika poput toga da bi netko bio meta fizičkog nasilja na studiju (Rankin i sur., 2010. Prema Woodford i sur., 2014.).

Kao primjer posredne diskriminacije u istraživanju je istaknuta nestručnost profesora. Kurian (2019.) u svojem radu govori o vrsti profesora s kojima se LGBTIQ+ studenti susreću tijekom obrazovanja te bi se ovaj primjer mogao svrstati u grupu profesora s predrasudama (*Prejudiced teachers*). Naime, to su profesori koji se aktivno protive ravnopravnosti LGBTIQ+ osoba te krše prava svojih učenika ili studenata gestama, jezikom ili radnjama koje umanjuju njihovu sigurnost ili dostojanstvo. Ovaj oblik diskriminacije može biti posebno štetan za pripadnike LGBTIQ+ populacije jer može doći do uskraćivanja akademskih mogućnosti kao što

je npr. isključenje iz izvannastavnih aktivnosti, uskraćivanje mogućnosti za stažiranje, slabije ocjene i uspjeh na fakultetu zbog stavova profesora i sl. (Balsam i sur., 2011. prema Hernandez i Torres, 2023.).

U trećem pitanju željelo se vidjeti kako su reagirali oni sami, kako su se osjećali i što su poduzeli, a što su htjeli poduzeti, ali ipak nisu vezani uz iskustvo diskriminacije (bila ona posredna ili neposredna) te kako je reagirala njihova okolina. Bitno je bilo ispitati njihove reakcije i osjećaje na iskustvo diskriminacije jer je pokazano kako je diskriminacija povezana s lošijim mentalnim ishodima LGBTIQ+ osoba (Mays i Cochran. 2001. prema Kamenov i sur., 2016.). Isti autori navode kako je velik utjecaj i perceptivne diskriminacije, odnosno gdje samo osjećaj da smo diskriminirani može dovesti do niže kvalitete života, a isto je povezoao i s većim pokušajem suicida i suicidalnih misli. Općenito, samo prikrivanje spolnog identiteta povezana je s povećanjem razine stresa i ima negativan učinak na zdravstvene ishode osobe (Brotman i sur., 2002. prema Nama i sur., 2017.).

Na pitanje kako je postupila okolina, većina je odgovara da su imali podršku svojih vršnjaka te isto možemo odmah povezati sa sljedećim pitanjem o formalnoj i neformalnoj podršci koju su mladi LGBTIQ+ studenti imali na raspolaganju. Žrtve nasilja ili diskriminacije percipiraju nižu razinu socijalne podrške te imaju manjak društvenih kompetencija u odnosu na one koji nisu žrtve nasilja ili diskriminacije (Boulton i Underwood, 1992. prema Ybarra i sur., 2014.). Iako većina mladih ljudi može navesti kako su im roditelji velika podrška u svakodnevnom životu, LGBTIQ+ mladi suočavaju se upravo sa suprotnom realnošću gdje roditelji također mogu biti jedni od počinioca nasilja odnosno diskriminacije gdje su mladi u ruralnim područjima dodatno u ranjivoj poziciji iz razloga što su ovisni o roditeljima koji nisu podržavajući tj. ovise o njihovim resursima i sl. (Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“, 2023.). Nitko od ispitanika nije spomenuo svoje roditelje kao oblik neformalne podrške. Općenito, podrška obitelji negativno je povezana s beznađem, depresivnim simptomima, suicidom i zlouporabom alkohola dok, suprotno od navedenog, osjećaj odbačenosti od obitelji povezan je s povećanim pokušajima samoubojstva, depresijom i rizičnim ponašanjem (Ryan i sur., 2010. prema McConnell, 2015.). Pokazalo se da mladi koji su imali podršku oba roditelja i mladi

koji prilikom otkrivanja svoje seksualne orijentacije nisu izgubili podršku prijatelja, imaju bolje mentalno zdravlje (D'Augelli, 2003. prema Snapp i sur., 2015.).

Meyerova teorija ukazuje na to da se stresori mogu ublažiti sustavima socijalne podrške koji su tako posebno uspostavljeni za poticanje grupne solidarnosti i pozitivnu afirmaciju manjinskih identiteta (Glazzard i Vicars, 2022.). S druge strane, LGBTIQ+ studenti također se i suočavaju s društvenom stigmom i isključivanjem iz kruga svojih vršnjaka te isključivanjem od strane profesora ili školskog osoblja (Hernandez i Torres, 2023.). Socijalna podrška povezana je s nižom razinom suicidalnih misli i simptoma depresije te su ovi učinci bili posebno jaki među LGBTIQ+ populacijom (Mustanski i sur., 2011. prema McConnell, 2015.). Tako, mladi LGBTIQ+ studenti koji su u riziku da zbog diskriminacije imaju negativne ishode mentalnog zdravlja, zbog socijalne podrške može doći do smanjenja takvih ishoda. Kako mlade LGBTIQ+ osobe prelaze iz adolescencije u mladu odraslu dob, susreću se s dodatnom podrškom od prijatelja i vršnjaka te drugih osoba koje su dio LGBTIQ+ zajednice te ta podrška može djelovati kao opća podrška ili to može biti socijalna podrška koja je povezana sa seksualnošću (socijalna podrška je specifična za mlade te je ona povezana sa seksualnošću, stresom i životnim iskustvom neke osobe) (Doty i sur., 2010. prema Snapp i sur., 2015.). Percipirana vršnjačka socijalna podrška također je i povezana sa smanjenim izgledima za seksualno uznemiravanje (Mitchell i sur., 2014. prema Ybarra i sur., 2014.). Zaključno govoreći, podrška obitelji i prijatelja povezane su sa zdravljem i dobrobiti LGBTIQ+ pojedinaca.

Što se tiče formalne podrške, ona isto nije istaknuta u ovom pitanju, ali odgovori na peto pitanje o odnosu nastavnog i nenastavnog osoblja dali su naslutiti kako su LGBTIQ+ studenti ipak imali i formalnu podršku. Sudionici ovog istraživanja su se podijelili na dva djela kad je riječ o ovom pitanju. Prvi dio je govorio kako je imao blizak odnos s profesorima, odnos koji je pozitivan te profesore koji uključuju LGBTIQ+ teme na predavanjima dok je drugi dio govorio da profesori nisu dovoljno informirani, da su neutralni u svom stavu ili da imaju korektan odnos s profesorima, ali da misle da je djelomičan razlog tome to što njihovi profesori ne znaju da su oni dio LGBTIQ+ populacije. Nekoliko čimbenika može pridonijeti činjenici da su LGBTIQ+ studenti manje vidljivi na fakultetima. Prvi je taj što je seksualna

orijentacija manje vidljiva od nekih drugih društvenih razlika kao što su npr. spol, rasa ili etnička pripadnost i sl., a drugi da je nevidljivost seksualnih identiteta osoba itekako namjerna tj. sam fakultet nije *out* za svoje studente (Bilimoria i Stewart, 2009.).

Povezano s prethodnim pitanjima, ovakve reakcije profesora mogle bi se svrstati u tipove profesora koji predaju na fakultetima što je predložila Kurian (2019.). Kada se radi o profesorima koji ne govore o LGBTIQ+ populaciji jer nemaju dovoljno informacija o istoj (o njihovim pravima, značenju različitih identiteta i sl.) govorimo o Nesvjesnim profesorima (*Unaware*). U istraživanju koje je proveo Stonewall (2017.) čak 44% transrodnih studenata je izjavilo da njihovi profesori ne znaju što znači pojam transrodnost (Kurian, 2019.). Nevoljki profesori (*Reluctant*) su zapravo svjesni prava i identiteta LGBTIQ+ pojedinaca, ali ih ne afirmiraju te kod njihov postoji opasnost da bi studenti mogli biti uskraćeni za pravo na pristup informacijama. Ostale dvije vrste profesora već su ranije objašnjene. S druge strane, Buljan (2021.) navodi kako veliki potencijal za pružanje podrške i prepoznavanje nasilja i diskriminacije imaju školski zdravstveni djelatnici, no njihov doprinos još nije dovoljno ispitan. Prema Nelsonu i sur. (2015.) zdravstveni djelatnici žele raditi u instituciji koja promovira i slavi LGBTIQ+ populaciju i njihovu vidljivost.

Nadalje, ovim istraživanjem željelo se ispitati što je točno drugačije u odnosu na srednju školu jednom kada LGBTIQ+ osoba ode na studij. Naše istraživanje je pokazalo kako sudionici opisuju srednju školu u usporedbi sa studijem koji pohađaju kao „*nebo i zemlja*“ (S1) te kako su više slobodniji i kako više slušaju o toj temi na fakultetu. Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“ (2023.) je u svojem izvještaju navela kako mladi pripadnici LGBTIQ+ populacije češće u srednjoj školi skrivaju svoj identitet i češće će doživjeti nasilje u odnosu sa studijem te je podrška sustava ono što im najviše i nedostaje. Sudionica S1 spominje kako je pohađala Katoličku srednju školu i opisuje kako unutar nje nije mogla otvoreno iskazati svoj identitet te kako je sama škola bila puna rigoroznih pravila. Nalazi istraživanja kojeg su proveli Huić i sur. (2016.) ukazuju kako su vjera i njena važnost u životu pojedinca samostalni pokazatelji namjere ponašanja naspram LGBTIQ+ osoba. Općenito kada se gledaju stavovi osoba, negativnije stavove imaju religiozne osobe te su iste manje

sklone pomoći i reagirati u situacijama kada svjedoče diskriminaciji LGBTIQ+ osoba (Gelbal i Duyan, 2006.; Horvath i Ryan, 2003. prema Huić i sur., 2016.). Budući da crkvene doktrine općenito osuđuju homoseksualnost i pripadnost LGBTIQ+ zajednici, oni koji aktivno sudjeluju u crkvenim aktivnostima mogu postati izloženiji takvim utjecajima te prema tome, pojedinci mogu postati skloniji razvijati raznovrsne predrasude i stavove naspram LGBTIQ+ osoba te mogu biti dodatno potaknute za uskraćivanje jednakog tretmana LGBTIQ+ osoba unutar društva (Hanneke i sur., 2013. prema Lee i Ostergard, 2017.).

Ono što mi se činilo vrlo bitnim za istražiti u istraživanju na temu LGBTIQ+ zajednice jest njihov osjećaj sigurnosti na studiju koji pohađaju. Većina sudionika istraživanja navela je kako se osjeća sigurno na fakultetu dok je jedan sudionik naveo kako se nimalo ne osjeća sigurno. Kada su priupitani što doprinosi takvom osjećaju sigurnosti sudionici su naveli odgovore koji se mogu svrstati u sljedeće: neformalna podrška, formalna podrška, inicijative na fakultetu, okruženje s LGBTIQ+ populacijom, zagovaračka struka te izostanak incidenata. Osnova obrazovnog sustava jest obrazovanje, održavanje reda te stvoriti siguran prostor za sve (Burnside i Byars, 1996. prema Jacob, 2012.). Nažalost, suprotno navedenome, Hrvatska je jedna od vodećih zemalja kada se radi o osjećaju odbačenosti i straha LGBTIQ+ osoba te su mladi LGBTIQ+ studenti i dalje u nemogućnosti otkrivanja svog identiteta zbog široko raširene LGBTIQ+ fobije (Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“, 2023.). Velik broj mladih pripadnika LGBTIQ+ populacije izostajalo je iz škole zbog sigurnosnih razloga te je upravo zbog toga ključno promicati uključivanje LGBTIQ+ mladih u obrazovanje te to nije bitno samo zbog dobrobiti LGBTIQ+ osoba već i zbog stvaranja pozitivnog okruženja za sve (Hernandez i Torres, 2023.). Veliku ulogu u osjećaju sigurnosti pripadnika LGBTIQ+ populacije imaju i profesori te ukoliko oni nisu podržavajući i ukoliko krše prava LGBTIQ+ studenata, ujedno uvelike utječu na njihov osjećaj sigurnosti te na njihovo dostojanstvo (Kurian, 2019.). Kada govorimo o sigurnosti LGBTIQ+ osoba, isto možemo povezati s pojmom homofobija. Homofobija može biti definirana kao strah ili mržnja naspram homoseksualnosti i samim homoseksualnim osobama te, suženo, konkretno homofobno ponašanje ima posljedice koje često uključuju brutalnost naspram LGBTIQ+ osobe i njihovo ugnjetavanje (Warriner i sur., 2013. prema Lee i

Ostergard, 2017.). Uglavnom kada se govori o homofobnom nasilju, istraživanja u Sloveniji su pokazala kako se u 91% slučajeva radi o verbalnom nasilju, 24% o fizičkom nasilju te 6% o seksualnom nasilju te su lezbijke te koje će prije doživjeti verbalno nasilje, a gej muškarci fizičko (Kuhar i Švab, 2008. prema Kamenov i sur., 2016.). Nalazi ovih istraživanja pokazuju kako velik broj LGBTIQ+ osoba ne može imati osjećaj sigurnosti u javnom ili privatnom prostoru (Pikić i Jugović, 2006. prema Kamenov i sur., 2016.).

I na kraju, kako bismo sve zaokružili i potaknuli na daljnja istraživanja, ispitali smo što je potrebno još poduzeti u smislu promoviranja raznolikosti te što je čija odgovornost. Sudionici istraživanja smatraju da je potrebno raditi s LGBTIQ+ osobama, istaknuti vidljivo mjesto na fakultetu za prijavu nasilja, veća otvorenost studija, vidljivost sadržaja (inicijative na fakultetu), promocija besplatnih psiholoških savjetovališta te uvođenje kolegija koji se fokusiraju na LGBTIQ+ teme. Svaki od sudionika istraživanja smatra da je ta odgovornost na fakultetu. Istraživanje koje je provedeno u SAD-u pokazalo je kako je mišljenje studenata da bi dodatne edukacije vezane uz LGBTIQ+ pitanja (rodni identitet, seksualna orijentacija, uključenost, poštovanje i sl.) pomogle u promicanju jednakosti i stvaranju sigurnog prostora za LGBTIQ+ studente (Nama i sur., 2017.). Također, istraživanje provedeno u Hrvatskoj pokazalo je kako bi LGBTIQ+ studentima za vrijeme studiranja od velike pomoći bila transparentnost studija o neprihvatljivosti diskriminacije i nasilja naspram LGBTIQ+ studenata (Lezbijska organizacije Rijeka „LORI“, 2023.). Urbanc i Jukić (2022.) u svojem radu ističu važnost pripreme stručnjaka za rad u visokoškolskom obrazovanju gdje bi se pritom fokusirali na inkluzivni pristup i uvažavali društvene raznolikosti te u rad uključili aktivizam i timski rad te bi se na taj način promijenila i sama uloga fakulteta. Nadalje, spominju kapacitet profesora za nošenjem s neizvjesnostima koje su sastavni dio života te kompetenciju za rad s različitosti. Na kraju spominju kako je važna uloga visokoškolskog obrazovanja da prepoznaju odgovornost sustava prilikom promicanja cjeloživotnog obrazovanja. Također, vrlo su bitni različiti programi za uključivanje LGBTIQ+ pojedinaca i programi koji se zasnivaju na uvažavanju raznolikosti. Vrlo je važan učinak programa koji stvaraju sigurniju klimu na studiju za LGBTIQ+ studente, koji potiču korištenje inkluzivnih programa prakse te koji ciljaju na heteroseksualne studente kako bi im povećali

znanje te smanjili homofobiju i diskriminaciju (Wailing i Roffee, 2018.). Ono što se pokazalo zanimljivim jest uključivanje LGBTIQ+ mentora na fakultetima. Mentorstvo je identificirano kao ključno sredstvo za akademski interes i uspjeh te istraživanje koje je provedeno u SAD-u pokazuje kako su LGBTIQ+ sudionici istaknuli vrijednost mentora na fakultetima, no međutim pronalaženje LGBTIQ+ mentora pokazalo se kao teško ili čak nemoguće (Leggon, 2010. prema Nelson i sur., 2015.).

6. Zaključak

Stavovi društva o LGBTIQ+ osobama općenito su vrlo negativni te je Hrvatska svrstana među najhomofobnijim zemljama u Europi (Jugović i Ančić, 2013. prema Kamenov i sur., 2016.). Ono što u Hrvatskoj štiti LGBTIQ+ osobe i njihova prava jest Ustav RH koji jamči jednakost svih osoba pred zakonom kao i njihovu političku slobodu i prava (Petrašević, 2017.). Unatoč činjenici što je u Hrvatskoj učinjen veliki pomak prema smanjivanju diskriminacije naspram LGBTIQ+ osoba i veće zaštite njihovih prava, kada dolazimo do područja obrazovanja i suzbijanja diskriminacije u tom području te podršci koja je itekako potrebna mladim LGBTIQ+ studentima, možemo vidjeti kako u Hrvatskoj nema pomaka prema naprijed (Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“, 2023.). Prepoznavanje i afirmiranje svih oblika raznolikosti unutar sustava obrazovanja može olakšati uključivanje LGBTIQ+ osobama te povećati njihovu akademsku produktivnost (Nelson i sur., 2015.). Diskriminacija i nasilje nad LGBTIQ+ osobama dovodi do negativnih ishoda mentalnog zdravlja LGBTIQ+ osoba te je velik potencijal socijalne podrške koja ima utjecaj na smanjenje takvih ishoda (Mustanski i sur., 2011. prema McConnell i sur., 2015.). Istraživanje koje smo proveli pokazalo je kako LGBTIQ+ studenti na Sveučilištu u Zagrebu nisu u velikoj mjeri diskriminirani, no neki od njih misle da je razlog tome činjenica što drugi ne znaju njihov seksualni identitet. Mentalno zdravlje LGBTIQ+ osoba koje su doživjele diskriminaciju i neki oblik nasilja općenito je lošije te se pokazalo da prikrivanje svog manjinskog seksualnog identiteta od društva može djelovati u smislu smanjivanja mogućnosti diskriminacije, ali dovodi do snižavanja samopoštovanja i kvaliteta života dok otvorenost oko svojeg seksualnog

identiteta povećava kvalitetu života (Bosnić i sur., 2013. prema Kamenov i sur., 2016.).

Također, ovo istraživanje je pokazalo kako se LGBTIQ+ studenti na studiju u većoj mjeri osjećaju sigurno. Kako bismo zaključili ovo istraživanje na temu iskustva diskriminacije LGBTIQ+ osoba tijekom studija na Sveučilištu u Zagrebu, možemo navesti što je sve potrebno kako bi se dodatno pridonijelo osjećaju sigurnosti LGBTIQ+ osoba na studiju te smanjenju diskriminacije i njenih negativnih učinaka na akademski život, ali i na njih same. Ono što je mladim LGBTIQ+ studentima potrebno radi osjećaja sigurnosti jest transparentnost studija oko neprihvatljivosti diskriminacije na osnovi nečijeg rodnog identiteta i seksualne orijentacije, Također, potrebna je edukacija stručnih djelatnika studija kako bi se usvojio afirmativan i senzitivn pristup ovoj temi (Kovačević i sur., 2013.). Vrlo korisni bi bili i LGBTIQ+ mentori na studijima koji bi pridonosili osjećaju olakšanja u akademskom okruženju (Nelson i sur., 2015.). Potrebna im je podrška tijekom studiranja i da to bude omogućeno putem sustava podrške za LGBTIQ+ studente te je potrebno da pristup tim sustavima bude olakšan i da isti budu vidljivi samim studentima (Hernandez i Torres, 2023.). Podrška obitelji i prijatelja najjači je prediktor dobrobiti LGBTIQ+ osoba te ona smanjuje stres te utječe na nižu razinu emocionalne uznemirenosti (Doty i sur., 2010. prema Snapp i sur., 2015.).

Seksualna prava neke osobe i izražavanje seksualne orijentacije ljudska su prava te se ista moraju poštivati (Kondor-Langer, 2016.). Unatoč velikom značaju ove teme kao i utjecaju diskriminacije na mentalno zdravlje LGBTIQ+ osoba, ona u Hrvatskoj nije dovoljno istražena te je vrlo bitno provoditi ova istraživanja kako bi se njihovi rezultati mogli usredotočiti na psihološku dobrobit LGBTIQ+ osoba te poboljšanju kvaliteta njihova života (unutar akademske zajednice, ali i šire) tj. kako bi se smanjili čimbenici koji negativno utječu na njih i na njihovo mentalno zdravlje (Kamenov i sur., 2016.).

Popis tablica

Tablica 3.1. Sociodemografski podaci 1., 2. i 3. sudionika istraživanja.....	11
Tablica 3.2. Sociodemografski podaci 4., 5. i 6. sudionika istraživanja.....	12
Tablica 8.1. Iskustvo diskriminacije LGBTIQ+ studenata tijekom studija na Sveučilištu u Zagrebu raščlanjeno na kategorije i kodove.....	40

Popis slika

Slika 1.1. Meyerov model manjinskog stresa za LGBTIQ+ populaciju.....	9
---	---

7. Literatura

1. Ajduković, M. (2014). Kako izvještavati o kvalitativnim istraživanjima? Smjernice za istraživače, mentore i recenzente. *Ljetopis socijalnog rada*, 21(3), 345-366.
2. Američka psihološka asocijacija (2015). Guidelines for psychological practice with transgender and gender nonconforming people. *American Psychologist*, 70(9), 832–864.
3. Almedia, J., Johnson, R.M., Corliss, H.L., Molnar, B.E. i Azrael, D. (2009). Emotional distress among LGBT youth: The influence of perceived discrimination based on sexual orientation. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(7), 1001-1014.
4. Berg, P. i Kokkonen, M. (2022). Heteronormativity meets queering in physical education: the views of PE teachers and LGBTIQ+ students. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 27(4), 368-381.
5. Bilimoria, D. i Stewart, A. (2009). „Don't ask, don't tell“: The academic climate for lesbian, gay, bisexual and transgender faculty in science and engineering. *Feminist formations*, 21(2), 85-103.
6. Buljan, I. (2021). Izvještavanje o rezultatima kvalitativnih istraživanja. *Zdravstveni glasnik*, 7(2), 49-58.
7. Cvjetković, D. (2015). *Feministička čitanja društvenih fenomena. Radovi polaznica/ka Feminističke škole Žarana Papić, drugo dopunjeno izdanje*. Sarajevski otvoreni centar.
8. Cramwinckel, F.M., Scheepers, D.T., Wilderjans, T.F. i B. de Rooij, R.J. (2021). Assessing the effects of a real- life contact intervention on prejudice toward LGBT people. *Archives of Sexual Behavior*, 50(7), 3035-3051.
9. Čendo Metzinger, T. i Toth, M. (2020). *Metodologija istraživačkog rada za stručne studije*. Velika Gorica: Veleučilište Velika Gorica.
10. Dessel, A. B., Goodman, K. D. i Woodford, M. R. (2016). LGBT Discrimination on campus and heterosexual bystanders: Understanding

- intentions to intervene. *Journal of Diversity in Higher Education*, 10(2), 101-116.
11. Glazzard, J. i Vicars, M. (2022). LGBT inclusion in schools. *Frontiers in Sociology and Frontiers in Psychology*, 7, 1-112.
 12. Hernandez, J. i Torres, L. (2023). Promoting LGBT inclusion in education: The role of school policies and implementation in schools. *Sage Science if Educational Technology*, 6(1), 12-25.
 13. Huić, A., Jelić, M. i Kamenoc, Ž. (2016). Što predviđa spremnost heteroseksualnih osoba na pozitivno i negativno ponašanje prema osobama homoseksualne orijentacije? *Kriminologija i socijalna integracija*, 23(2), 79-109.
 14. Jacob, S. (2012). Creating safe and welcoming schools for LGBT students: Ethical and legal issues. *Journal of School Violence*, 12(1), 98-115.
 15. Jukić, D. i Urbanc, K. (2022). Specifičnost senzibiliziranog pristupa LGBTIQ osobama u kontekstu profesionalnih vrijednosti socijalnog rada. Horvat Vuković, A., Kuzelj, V. i Petričušić, A. (Ur.), *Razvoj i zaštita prava LGBTIQ+ osoba* (str. 1-16). Za-Pravo LGBTIQ+ osoba.
 16. Kamenov, Ž., Huić, A. i Jelić, M. (2015). Manjinski stres i mentalno zdravlje osoba homoseksualne i biseksualne orijentacije: pregled empirijskih provjera modela manjinskog stresa iz perspektive hrvatskog društva. *Kriminologija i socijalna integracija*, 23(2), 1-39.
 17. Kondor-Langer, M. (2015). Zaštita prava LGBT osoba: zakonodavstvo i policija. *Kriminologija i socijalna integracija*, 23(2), 282-305.
 18. Kurian, N. (2019). Rights- protectors or rights- violators? Deconstructing teacher discrimination against LGBT students in England and the UN Convention on the Rights of the Child as an advocacy tool. *The International Journal of Human Rights*, 24(8), 1080-1102.
 19. Leder, V. (2011). Pokušaj utvrđivanja razloga nasilnom ponašanju pomoću kvantitativnog i kvalitativnog pristupa. [Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku]. Repozitorij Filozofskog fakulteta u Osijeku. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:607691>

20. Lee, C. i Ostergard, R. (2017). Measuring discrimination against LGBTQ people: A cross-national analysis. *Human Rights Quarterly*, 39(1), 37-72.
21. Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“ (2023). *LGBTI-Fobija u sustavu obrazovanja i nasilje nad LGBTI djecom u mladima u Hrvatskoj*. <file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/LGBTI-fobija%20u%20obrazovanju-LORI-2023.pdf>
22. Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“ (2023). *LGBTI+ organizacije i inicijative u Hrvatskoj*. <https://lori.hr/lgbti-organizacije-i-inicijative-u-hrvatskoj/>
23. Ljubičić, V. (2016). Iskustva Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova o suzbijanju homofobije. *Kriminologija i socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 23(2), 253-281.
24. Manjkas, P. (2021). Internalizirana homofobija i nasilje unutar LGBT zajednice [Diplomski rad, Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu]. Repozitorij Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. [file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/paula_manjkas_-_internalizirana_homofobija_i_nasilje_unutar_lgbt_zajednice%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/paula_manjkas_-_internalizirana_homofobija_i_nasilje_unutar_lgbt_zajednice%20(1).pdf)
25. McConnell, E.A., Birkett, M.A. i Mustanski, B. (2015). Typologies of social support and associations with mental health outcomes among LGBT youth. *LGBT Health*, 2(1), 55-61.
26. Milković, M. i Štambuk, M. (2019). Kako pristupiti mjerenju seksualne orijentacije, spolnog i rodnog identiteta? Preporuke za istraživanje o temama koje se odnose na LGBTIQ osobe. *Revija za sociologiju*, 49(2), 283-304.
27. Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Naklada Slap.
28. Mohajan, H. (2018). Qualitative research methodology in social sciences and related subjects. *Journal of Economic Development, Environment and People*, 7(1), 23-48.
29. Nama, N., MacPherson, P., Sampson, M. i McMillan, H. J. (2017). Medical students' perception of lesbian, gay, bisexual, and transgender (LGBT) discrimination in their learning environment and their self-reported comfort

- level for caring for LGBT patients: a survey study. *Medical Education Online*, 22(1), 1-8.
30. Nelson, F.S., Rankin, S., Callahan, E., Ng, H., Holaday, L., McIntosh, K., Poll-Hunter, N. i Sanchez, J.P. (2015). LGBT trainee and health professional perspectives on academic careers- facilitators and challenges. *LGBT health*, 2(4), 346-355.
31. Petrašević, T., Duić, D. i Buljan, E. (2017). Prava istospolnih zajednica u Europskoj uniji s posebnim osvrtom na Republiku Hrvatsku. *Strani pravni život*, 61(3), 145-169.
32. Snapp, S.D., Watson, R.J., Russel, S.T., Diaz, R.M. i Ryan, C. (2015). Social support networks for LGBT young adults: Low cost strategies for positive adjustment. *Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 64(3), 420-430.
33. Spahić, A. i Gavrić, S. (2012). *Čitanka LGBT ljudskih prava*. Sarajevski otvoreni centar.
34. Sveučilište u Zagrebu (2009). *Etički kodeks Sveučilišta u Zagrebu*. Posjećeno 26.07.2024. na mrežnoj stranici Sveučilišta u Zagrebu:
https://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Propisi/Pravilnici/Eticki_kodeks.pdf
35. Sveučilište u Zagrebu (2023). *Plan za ravnopravnost Sveučilišta u Zagrebu (Rektorata) 2023.-2027*. Posjećeno 26.07.2024. na mrežnoj stranici Sveučilišta u Zagrebu:
https://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Propisi/Pravilnici/Plan_za_ravnopravnost_2023.pdf
36. Sveučilište u Zagrebu (2023). *Statut Sveučilišta u Zagrebu*. Posjećeno 26.07.2024. na mrežnoj stranici Sveučilišta u Zagrebu:
https://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Dokumenti/Strateski_dokumenti/statut/Statut_SUZG_ZAVRSNO_fin_fin_travanj2023.pdf
37. Ybarra, M.L., Mitchell, K.J., Palmer, N.A. i Reisner, S.L. (2015). Online social support as a buffer against online and offline peer and sexual

- victimization among U.S. LGBT and non-LGBT youth. *Child Abuse & Neglect*, 39, 123-136.
38. Waling, A. i Roffee, J.A. (2018). Supporting LGBTIQ+ students in higher education in Australia: Diversity, inclusion and visibility. *Health Education Journal*, 77(6), 667-679.
39. Woodford. M.R., Han, Y., Craig, S., Lim. C. i Matney, M.M. (2014). Discrimination and mental health among sexual minority college students: The type and form of discrimination does metter. *Journal of Gay and Lesbian Mental Health*, 18(2), 142-163.
40. Zakon o suzbijanju diskriminacije. *Narodne novine*, 85/2008, 112/2012.

8. Prilog

Tablica 8.1.

Iskustvo diskriminacije LGBTIQ+ studenata tijekom studija na Sveučilištu u Zagrebu raščlanjeno na kategorije i kodove

KODOVI	KATEGORIJE
<ul style="list-style-type: none"> • Poštivanje LGBTIQ+ osoba • Uključivanje LGBTIQ+ studenata i LGBTIQ+ tema u nastavi • Angažman drugih studenata i studija za promoviranje LGBTIQ+ prava 	Uvažavanje raznolikosti
<ul style="list-style-type: none"> • Predrasude • Slab angažman studija za promoviranje LGBTIQ+ prava • Isključivanje LGBTIQ+ tema u nastavi 	Neuvažavanje raznolikosti
<ul style="list-style-type: none"> • Nepoštivanje zamjenica • Umanjivanje ozbiljnosti fizičkog nasilja • Diskriminacija bliske LGBTIQ+ osobe • Vrijeđanje 	Neposredna diskriminacija
<ul style="list-style-type: none"> • Nestručnost profesora 	Posredna diskriminacija
<ul style="list-style-type: none"> • Ignoriranje • Udaljavanje iz situacije i od osobe koja vrši diskriminaciju • Suprotstavljanje • Šutnja • Pomirenje sa situacijom 	Reakcija na diskriminaciju
<ul style="list-style-type: none"> • Sudosjećanje s bliskom LGBTIQ+ osobom • Ljutnja 	Osjećaji povezani s diskriminacijom
<ul style="list-style-type: none"> • Podrška vršnjaka 	Postupci okoline
<ul style="list-style-type: none"> • Fizički napad • Verbalni konflikt 	Željena reakcija
<ul style="list-style-type: none"> • Prijatelji 	Neformalna podrška
<ul style="list-style-type: none"> • Blizak i pozitivan odnos • Informiranost profesora o LGBTIQ+ temama • Neinformiranost profesora o LGBTIQ+ temama • Neutralan odnos 	Odnos nastavnog i nenastavnog osoblja s LGBTIQ+ studentima
<ul style="list-style-type: none"> • Sloboda izražaja • Otvorenost prema LGBTIQ+ temi 	Drugačije u odnosu na srednju školu

<ul style="list-style-type: none"> • Promocija LGBTIQ+ teme • Direktna diskriminacija 	
<ul style="list-style-type: none"> • Neformalna podrška • Formalna podrška • Inicijative na studiju • Okruženje LGBTIQ+ populacije • Zagovaračka struka • Izostanak incidenata 	Doprinosi sigurnosti na studiju
<ul style="list-style-type: none"> • Rad s LGBTIQ+ osobama • Vidljivo mjesto za prijavljivanje nasilja • Otvorenost studija za LGBTIQ+ teme • Promocija besplatnog psihološkog savjetovanja • Uvođenje kolegija s LGBTIQ+ temama 	Potrebni koraci za prihvaćanje raznolikosti